→ més encara hi tenien accés directe. Una d'elles, la gallega Pilar Cernuda, amiga de fa dècades. Fastiguejada, va arribar a enviar-li un missatge a la presentadora Susanna Griso per transmetre-li el seu malestar per la manera com era tractada. Havia passat de ser una deessa a ser el dimoni, fins i tot als mitjans afins, una degradació que Barberà no va acabar de pair.

Tot i que era al centre de tots els focus, no va voler estalviar-se una sessió tan solemne com la d'obertura de la nova legislatura, on va encaixar la mà dels monarques. Faltaven quatre dies per a la seua declaració al Suprem, un dia marcat en roig al calendari, i les càmeres van tornar a dirigir-se cap a ella, però no es va voler amagar.

Darrerament, eixia de casa a comprar i poca cosa més. Després que Joan Ribó penjara una pancarta amb els colors republicans a la balconada de l'Ajuntament, Barberà va col·locar dues banderes valencianes i una d'espanyola a les finestres de casa, unes banderes que ja no va retirar.

Amb Rajoy, els sentiments eren contraposats. Al president espanyol, se l'ha vist afectat per la seua mort, però molts l'assenyalen com el gran culpable de la depressió de Barberà. Fet i fet, en accedir al tanatori, Jacobo Ríos-Capapé Carpi, bon amic de Barberà, va adreçar-se-li en veu alta:

—¿A qué vienes Mariano? Cómo la habéis dejado caer, pobrecita, con lo que ella os quería... ¡Con todo lo que os ha dado! En vuestra conciencia pesará...

A Barberà no li hauria molestat la presència de Rajoy i la seua bona amiga Cospedal al funeral, però no l'hauria volguda si això haguera implicat que Bonig i tants altres també hi hagueren estat presents. I això no ho volia, per res del món. Per aquest motiu la família va decidir organitzar un acte íntim, exclusivament per a familiars i persones molt properes, allunyat de l'esfera institucional. L'alcaldessa que potser havia somiat que tindria un soterrar multitudinari, com el de Blasco Ibáñez, ha marxat en silenci, calladament. En solitud, tal com ha viscut els últims mesos, amb l'himne de la coronació de la mare de Déu dels Desemparats cantat *a capella* pels assistents al Tanatori Municipal. •

EFE

Allò que Barberà va posar (i no) al mapa

S'enorgullia d'haver posat "València al mapa", però després de 24 anys com a alcaldessa, el balanç global de l'obra de Rita Barberà és discutit i discutible. Repassem pam a pam, sobre el mapa de la ciutat, quina herència ha llegat.

Reportatge de ***Víctor Maceda*** *i* ***Violeta Tena***

Si "posar al mapa" València significava internacionalitzar-la, fent-la més coneguda i visitada, Rita Barberà va aconseguir el seu objectiu. Perquè, en efecte, hi ha un abans i un després del seu mandat, de la mateixa manera que a Barcelona i Sevilla hi ha un abans i un després dels Jocs Olímpics i l'Exposició Universal del 1992, respectivament, o a Bilbao, un abans i després del museu Guggenheim. A València no va haver-hi un punt d'inflexió, sinó molts de seguits: l'execució de la Ciutat de les Arts i les Ciències, l'acolliment de grans esdeveniments esportius com la Fórmula 1 i la Copa de l'Amèrica, o la vitalitat de la Fira

Vista general de la ciutat de València, amb les torres del Micalet i de Santa Caterina en primer terme, i de fons, el conjunt arquitectònic de la Ciutat de les Arts i les Ciències, l'emblema de la ciutat moderna, a tocar de les instal·lacions portuàries.

de Mostres –ampliada per sobre de les seues possibilitats– i del Palau de Congressos, potser l'obra més rendible de totes.

No obstant això, rere l'aparador dissenyat per Santiago Calatrava i Norman Foster, silenciada pel soroll dels bòlids de Lewis Hamilton i Fernando Alonso i hipnotitzada per la batuta de Lorin Maazel i Zubin Metha, bategava una ciutat amb un seguit de carències bàsiques que van esdevenir cròniques. Una ciutat a dues velocitats, amb alguns barris que patien contaminació lumínica i uns altres que amb prou feines tenien fanals. Una època de creixement urbanístic desfermat, en què els constructors van beneficiar-se de l'expansió dels districtes del nord de la ciutat: Orriols, Benicalap, i sobretot, Campanar i la zona adjacent a la Ciutat de les Arts. La pèrdua de patrimoni públic –com bona part de l'antic edifici de Tabacalera o el balneari de Les Arenes– en favor de la iniciativa privada seguia aquest patró.

Curiosament, la creació de desenes de milers d'habitatges no va comportar un increment demogràfic. Del 1991 al 2015, durant el període de govern de Barberà, València va passar de tenir 777.000 veïns a tenir-ne 786.000, un augment de l'1,15%, mentre el cens del País Valencià, en aquells 24 anys, passava de 3.920.000 habitants a 5 milions, un augment superior al 20%. De fet, el nombre de pisos buits no deixava d'incrementar a la ciutat, alhora que els municipis del voltant –en especial, els de l'Horta Sud i l'Horta Oest– disparaven els seus censos. La gent jove fugia de la ciutat a la recerca de preus més assequibles i districtes com Ciutat Vella no reeixien a capgirar una piràmide demogràfica ferida de mort a causa de l'envelliment.

Ferit de mort estava també el Jardí Botànic, però la resposta ciutadana va salvar-lo *in extremis*. L'hotel gegant que Barberà havia aprovat al solar del costat amenaçava el futur del conjunt natural, i el col·lectiu Salvem el Botànic va erigir-se en el seu defensor. En primera instància van aconseguir la reducció de l'alçada del complex hoteler, i finalment, una permuta de terreny que va fer oblidar per sempre més aquell malson.

La lluita pel Botànic va anticipar la lluita pel Cabanyal, que l'alcaldessa volia migpartir amb l'ampliació de l'avinguda de Blasco Ibáñez, el projecte més íntimament lligat a la seua figura, i en canvi, un dels pocs que no va poder materialitzar. Unes altres batalles, com la defensa de l'horta periurbana, van acabar amb la victòria de l'Ajuntament, que dins de la política depredadora del territori, va acabar amb algunes alqueries i alguns paratges que jauen al bagul de la història.

La neteja de la ciutat, una altra de les banderes del mandat de Barberà, va experimentar un retrocés considerable amb la crisi econòmica iniciada el 2008, i necessitats peremptòries com la nova escola oficial d'idiomes o una estació d'autobusos digna, encara no han arribat.

Aquests equipaments no resultaven tan impactants com l'AVE a Madrid, que Barberà va exigir per terra, mar i aire. Per contra, no va aconseguir l'estació soterrada, sinó una de provisional que ara sembla eterna: la de Joaquim Sorolla, a 500 metres de l'estació del Nord.

Tampoc no va iniciar les obres d'un projecte maleït, el del Parc Central, que ara ha començat a veure un raig de llum. No hi havia diners, assegurava, tot i que els ingressos van disparar-se gràcies a l'activitat immobiliària i la profusió de centres comercials –El Saler, Aqua, Arena–, als quals va concedir una llibertat horària justificada amb una coartada curiosa: la de "zones d'especial afluència turística".

Més enllà d'algun projecter personalíssim més –com el pont de les Flors–, el fet cert és que la major part de les actuacions d'envergadura estaven projectades des de l'època socialista –el Jardí del Túria, al llit vell del riu, o la implantació del tramvia– o van ser obra de la Generalitat Valenciana, que sota la presidència de Francisco Camps va acaronar València. El sobredimensionament de la Ciutat de les Arts i les Ciències –amb l'Àgora i el pont de l'Assut de l'Or– es remunten a aquella etapa. El nou hospital La Fe, "el més gran d'Europa", l'eixamplament de la xarxa de metro o el Bioparc, el nou zoològic de la ciutat, fins i tot havien estat aprovats abans.

Camps, que s'havia iniciat en política com a regidor de Barberà, va ajudar a construir el plató, i a més, va omplir-lo de contingut. El gran premi anual de Fórmula 1 va ser-ne el zenit i el principi del final. La imatge d'ell amb Barberà a bord d'un Ferrari és icònica d'un temps d'èxtasi col·lectiu, on cada dia era festa.

Les Falles –que involucren un de cada vuit veïns– van ser patrimonialitzades per Barberà, que tampoc no fallava als actes religiosos. Els tractes de favor a l'Església –amb permutes tan sucoses com la de l'Almoina– i el sumptuós monòlit aixecat en record de la visita del papa Benet XVI –a diferència del que va dedicar-se a les víctimes del metro, pixat pels gossos– van deixar constància de les seues creences.

Les bones comunicacions internes –a través de rondes i bulevards– contrastaven amb la incomunicació –verbal– amb els municipis de l'àrea metropolitana, que sempre va menystenir. Igual com va menystenir la memòria històrica o la llengua, tot i que, en aquest cas, va aprovar un reglament agosarat, pel qual els noms dels carrers només es retolen en català. •